
Introduktion

Vårnumret av *Arbetsmarknad & Arbetsliv* inleds med en artikel som handlar om flexibilitet i företag och på arbetsmarknaden. Flexibilitet är ett aktuellt begrepp i arbetslivsdebatten och handlar om att snabbt och smidigt kunna ställa om företagets produktion och anpassa personalstyrkan efter svängningar i efterfrågan. Detta anses kräva kortsiktiga anställningar, och arbetsrätten framställs ofta som ett hinder i denna strävan efter flexibilitet. **Anne Grönlund** granskar dessa teser närmare med fokus på tre branscher: vården, verkstadsindustrin och finansbranschen. Data består av enkätsvar från arbetsplatser, kompletterat med intervjuer och en granskning av branschernas kollektivavtal, och de tre frågeställningar hon preciserar är: Hur ser sambandet ut mellan svängningar i efterfrågan och strävan efter flexibilitet? Vilka strategier använder organisationerna för att uppnå flexibilitet? I vad mån utgör arbetsrätten ett hinder? Några av de slutsatser som dras i artikeln är: Det är framför allt inom verkstadsindustrin som man använder sig av personalförändringar när efterfrågan svänger; hälften av arbetsplatserna inom denna bransch anger detta jämfört med en fjärdedel inom vården och finansbranschen. Annars använder sig arbetsplatserna av många olika strategier för att anpassa bemanningen efter efterfrågan. Så är exempelvis arbetsrotation och övertid vanligare strategier än personalförändringar. Synen på arbetsrätten varierar mellan olika företag, men författaren drar slutsatsen att "arbetsrätten inte utgör något absolut hinder för flexibilitet". I verkstadsindustrin upplevs arbetsrätten som ett större hinder än i de två övriga branscherna och synen på

arbetsrätten är enligt studien mer negativ på större arbetsplatser.

I vårnumrets andra artikel redogörs för en studie av människors kunskap om arbetslöshetsersättningen, hur den är utformad vad avser ersättningsnivåer och ersättningsbelopp. Varierar dessa kunskaper mellan olika befolkningsgrupper? Och har det någon betydelse om man har erfarenhet av arbetslöshet, antingen själv eller i den nära familjen och bekantskapskretsen? **Per Gustafson**, sociolog från Göteborg, redogör för resultaten från en större enkätstudie. Han kan först konstatera att det inte finns några större skillnader mellan män och kvinnor, mellan invandrare och svenskar, mellan dem med olika utbildning eller yrken när det gäller dessa kunskaper. Där emot har de yngre sämre kunskaper än de äldre. Och de som har erfarenhet av arbetslöshet kan mer om arbetslöshetsförsäkringens utformning än de som inte har erfarenhet av arbetslöshet. Har då kunskapen om hur arbetslöshetsförsäkringens utformning är någon betydelse för hur pass legitim man tycker den är? Är den rättvis, eller får de arbetslösa för stor eller för liten ersättning? Missbrukar de arbetslösa a-kassan? Skulle de kunna jobba bara de ville? Gustafson kan här inte finna några klara och lättolkade samband. Han får ett visst stöd för hypotesen att dålig kunskap om vilka regler som gäller ger misstankar om missbruk av a-kassan och skapar även stöd för att ställa hårdare krav på de arbetslösa. Resultaten bör dock tolkas med försiktighet, menar författaren.

Många av de arbetslösa i Sverige deltar i arbetsmarknadspolitiska program. Dessa

program omfattar skilda typer av aktiviteter, där bland annat subventionerad sysselsättning hos olika arbetsgivare ingår. En sådan arbetsgivare är de svenska kommunerna. År 1998 sysselsatte kommunerna över 90 000 personer i olika arbetsbefrämjande åtgärder. Har dessa någon effekt på den kommunala servicen, eller ersätter kommunerna ordinarie personal med programdeltagare (sk undanträngning)? Detta är den fråga som **Eva Mörk** söker besvara i sin artikel. Hon

finner visst stöd för att det förstnämnda gäller. Programdeltagarna har bidragit till att öka servicenivån och denna effekt har inte ointetgjorts av att kommunerna har ersatt ordinarie arbetskraft med programdeltagare. För kommuninvånarna är det alltså positivt att kommunen har engagerat programdeltagarna i verksamheten.

Ulla Arnell Gustafsson